

monachorum interesset, Deique servitium assidue ab eis fieri cerneret, pietate motum dedisse S. Benigno « ecclesiam in villa, vocabulo Itzium, constitutam, » etc. Hanc porro chartam habemus. Appositum est illius signum diplomati, quo Robertus Burgundiae dux salvamenta trium villarum Sancto Benigno remittit anno ab incarnatione 1043, indict. xi, secunda hebdomada Quadragesimae, feria tertia, prima die mensis Martii, regnante Henrico Francorum rege, anno xiii ipsius monarchiae. Charta, qua Gibuinus clericus dat Sancto Petro Besuensi hereditatem suam in villa, Blaniaco nuncupata, sic explicat: Actum anno ab incarnat. Dom. 1044, indict. xii, iii Idus Junii, die festivitatis sancti Barnabae apostoli, Henrico regnum Franciae tenente; et Hugone, qui postea repulsam meruit in praesulatu sanctae Lingonensis Ecclesiae, nunc vero pastoris nomine praesidente. Quo eodem anno subscripsit diplomati institutionis canonicae Sancti Pauli, quod ejus testamentum vocat Chiffletius. Scripsit « Tractatum de corpore et sanguine Christi contra Berengarium, » quem ex duplici ms. Bibl. Regiae et Corbeiensi edidit noster D. Lucas d'Acherius ad calcem operum Lanfranci, qui sic incipit: Hugo Lingonensis, episcoporum minimus, BERENGARIO, in quibusdam reverentissimo sacerdoti Deum sapere. Unde discimus sacerdotem fuisse Berengarium. Acta quoque sancti Victoris stricta oratione descripsit.

Demum, anno 1049, Remis celebratum est a Leone IX papa concilium 20 antistitum cum 50 fere abbatibus, et aliis ecclesiastici ordinis quamplurimis. Aduit Hugo noster, qui in prima sessione plurimum criminum accusavit Pultariensem abbatem, de quibus, cum se purgare non potuisset, depositus est. In secunda sessione ex accusatore reus proclamatus est, a Petro Romanae Ecclesiae diacono accusatus de episcopatu Simoniace comparato, de Simoniaca sacrorum ordinum collatione, de telorum gestatione, de homicidiis, adulteriis, de tyrannide in clericos, de populi oppressione, aliisque criminibus; quibus verbis, inquit Historia concilii, fidem praebent plurimi delatores qui aderant. Plurimum commotus episcopus postulat ut aliquot adhibere liceat in consilium, et Lugdunensem ac Vesontiensem archiepiscopos elegit; rogatque secundum ut

A pro se causam dicere velit. Quod ille aggressus sese statim divina virtute elinguem expertus est, unde coactus est Lugdunensis antistes; Augonem a se venditos ordines, extortam a presbytero pecuniam confessum, caetera crimina penitus denegare asserit, Judicio in crastinum dilato, ipsa nocte se subducit episcopus, unde ab universo coetu excommunicatus et sacerdotio depositus est. Verum postea poenitens reddit ad Leonem, et cum ingentibus lacrymis publice crimina confessus spontaneam suscepit poenitentiam. Deinde pontificem Romam reversus secutus est nudis pedibus iter faciens, synodum, quae tum habebatur nudus et excalceatus ingressus est, lacrymis ora perfusus, manu deferens virgas, quibus caederetur, veniam et misericordiam lamentabili voce implorans. Ad tale spectaculum flere omnes, suspiria emittere et veniam precari; commotus pontifex indulgentiam supplici concedit, atque pius pater poenitenti filio stolam primam et anulum amissi episcopatus cum sandaliis restituit, atque adeo et ipsum pontificatum, dummodo Lingonensis Ecclesia, vel quaelibet alia eum in episcopum vellet accipere. In patriam rediens in morbum incidit, et habitum monachi, sub nomine coenobii Sancti Vitoni, cui Valeramus ipsius frater praerat, a quibusdam Cluniacensibus monachis viae comitibus petiit et accepit pieque decessit apud Biternam, inquit auctor Vitae Garnerii Sancti Stephani Divionensis praepositi, ac catalogo fratrum Sancti Vitoni ascriptus est, ut testatur Laurentius, de Leodio illius loci alumnus. Videtur ergo obiisse non Viriduni, ut plerisque placet; non Bitteris, ut domno Fiot visum fuisse ex ejus verbis in notis ad Vitam Garnerii inferri potest; non hic quidem, quia ex hac vita decessit redeundo in patriam, ad quam sane per urbem Bitteras non erat Roma redeunti; non Viriduni, nec enim ibi vestem monachicam a Cluniacensibus, sed ab abbate Sancti Vitoni aut a monachis ejusdem coenobii accepisset. Obiit ergo in itinere in quadam villa, Biterna nomine. Narrat Wibertus, in Vita Leonis, eum in redeundo, nimis attritum jejuniis aliisque poenitentiae operibus exhaustum in bona perseverantia vitam reliquisse praesentem. Ejus anniversarium celebratur vii Idus Februar.

HUGONIS

TRACTATUS

DE CORPORE ET SANGUINE CHRISTI

CONTRA BERENGARIUM

(Opp. B. Lanfranci, edit. domni Lucæ d'Achery, Append. pag. 68, ex Corbeiensi duplici ms.)

Hugo, Lingonensis episcoporum minimus, BERENGARIO, in quibusdam reverentissimo sacerdoti, Deum sapere.

D Rerum existentium, virorum acutissime, naturam si bene perspiceres, si Patrum sententias, non tam exili quam pravo studio, scrutaberis, sacramentum

corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi non ita crederes celebratum ut corpus esse diceres, et incorporeum prædicares. Perinde, si perpenderes quod amplitudo divinæ potentie sensuum excedat circos, ne possit sensualiter ambiri quod in vos informet sensus, os nimis extensum contraheres, contractum corrigeres, correctum denique contineres. Dicis enim, nimis extense loquens, in hujusmodi sacramento, corpus Christi sic esse ut panis et vini natura et essentia non mutetur; corpusque, quod dixeras crucifixum, intellectuale constituis. In quo evidentissime patet quod incorporeum confiteris. Qua in re, universalem Ecclesiam scandalizas, ipsumque tuum offendis auctorem, qui palpabile obtulit quod incorporeum affirmas. Namque si panis et vini natura et essentia reali principalitate, post consecrationem, persistunt, translatum nihil potest intelligi, et si quod adjunctum est sola fit intellectus potentia, revera non capitur quomodo, vel unde, vel idem sit quod adhuc non subsistit. Est enim intellectus essentialium discussor, non opifex; iudex, non institutor. Et quamvis rerum vel monstret vel figuret imagines, nullum corpus materiali producit exordio. At si panis et vini sacramentum, ob solam salutis potentiam, cum nato et passo unum atque idem est; similiter auctori nihil refert hoc sacramentum eodem iudicio, eadem intelligentia baptismum vel esse, vel dicere, vel quidquid in sacramentis salubriter celebratur, sicut patet in plurimis; velut, si procul justitiæ aliquem dixeris eundem cum regibus, hoc ipsum ad patricium referas, hoc ad Cæsarem, si velis. Quod si hoc modo Christi corpus applicas ad sacramentum, inde quod hæc communis virtus, hæc publica fortitudo, commune et publicum malum sit. Porro autem, si ex sua essentia vel natura non habent salutis potentiam, habent ejus contrarium, sicque, dum in sua natura permanserit, erit impotens sacramentum. Per quod evidenter consequitur corpus Christi sic esse imbecille, si panem, qui in sua natura permanserit, dixerit corpus esse. Quapropter necesse est ut aut panem omnino a sua natura dejicias, aut ipsum Christi corpus dicere non præsumas. Quod si forte dixeris et suam naturam retinere, et tamen non esse impotens sacramentum, contra rationem loqueris; si cui naturam conferes, inhærentiam [al., inhærentia] tollis. Omnes enim res, dum in sua natura consistunt, ab inhærentibus naturæ non recedunt. Quid ergo de aqua in vinum conversa dicis? Dices in sua natura mansisse, et tamen vinum esse, aut dices non esse vinum; sicut nec panis [al., panem] corpus nisi saporis potentiam. Quodcumque horum dicas mirabiliter furis, profundissime fundis, solitarius hauris. Attritum ducit quod incorruptibile [al., incorruptibile] est, facisque consequentiam, quam quædam destruunt elementa. Putas enim, non bene intelligens, attrita quæque consequenter corrumpi. Sed vide quia ignis plagatus non corrumpitur, et aer non doluit a sagitta. Quid si ipsum dixe-

ris argumentari eo quod in dies immolatur, lechythum non dices non minui, cum ex eo quotidie caperetur. Si vero non imminutum protuleris, et sumptum et integrum confiteris. Ergo si hoc potuit Elias, quare hoc non potuit et Deus? Frumentum mulieris Sarephthæ hujusmodi azymis præsignavit; hoc ipsi præsignaverunt panes, millibus satiatis, totitas [al., deitas] non solum servata est. Verum etiam his senos redundavit in copinos. Quos qualiter gratuitos [al., gustatos] vel unde augmentatos, si dixeris, per eandem hæc esse potentiam respondemus; tuaque de ipsis confessio fides est sacramenti certissima. Natura enim stabilis, per longævos obtentus, libertatem constantiæ pactumque virtutis, quo dominatur, in rebus plerumque per quem obtinet, solvit [al., perobtinere solum]. Alioquin, nisi ita concederes, videatur [al., videretur] invicto obstare Deo. Quod sibi auferre non potest qui ibi [al., tibi] concesserit quæ de Christi corporis sacramento præsumptuose suades. Qua in re aliam quidem vincis, sed ipsorum furorem armas, qui divinæ potentie detrahentes naturam rerum fictione [al., factricem] dicunt. Proinde, o in cunctis aliis reverentissime vir, assume tibi fidem, quis *justus ex fide vivit* (Rom. 1, 17), et fide mundatur corda, sicut scriptum est: *Mundans fide corda eorum*. Et quæ in mysteriis ideo tenenda maxime est, quia, sicut alibi scribitur, ipsa mentis dubietas licet bonæ vitæ sit, qui accipit, excludit, ne ad ejus sacramenti intelligentiam pertingat. Quod tecum sæpius revolvendo, ne ultra, quæso, argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum caro factum sit, sic non potes capere quomodo panis iste mutetur in carnem, et vinum sanguinem transformetur, nisi te docuerit omnipotentie fides. Alioquin luctaris cum Deo; sed non in brachiis patriarchæ; sed neque cum aurora imo etiam tota tua hæc luctatio nocturna est, magis quam videtur esse insidiose luctantis quam amicebilitate amplexantis. Quæ nimirum luctatio non solum non meretur, sed perdit; et non a merito erroris immunis est, quasi durare nolueris [al. volueris] currendo incurret mortem. Propter quod philosophiæ tuæ suadeo tenere quod scriptum est. Tolle, inquit, luctatori coronam, lentus jacebit in studio. Desiste ergo fore erroris miles, desista impugnare cæleste mysterium, perpende quod Dei voluntas, et verbum omni naturæ supereminet, et, qui in facturis potens est, potentem transformare credas, sicut scriptum est: *Mutabis ea, et mutabuntur* (Psal. 135). Dei enim velle pro facto est. Exne igitur erroris involucrum, et casto fidei velamine in mentem para. Memorare quod in Ambrosio legitur de sacramentis (lib. *De initiandis*, cap. 9), *quæ corpus quod conficimus ex Virgine est; cum dicit quia ex virgine est, partum dicit, et non alicui simile sicut tu per potentiam iudicas*. Hæc certe intellexi, cum ad te de mysteriis sermonem adorans, scdm tuam curiosus [al., curiosus] investigarem, quam

longe sis a testibus tuis Ambrosio scilicet et Augustino, a te quidem appellatis, sed ipsis non ita testantibus, probare paratus sum, cum eos per eosdem tuis assertionibus videam refragari, eisque maxime quibus te per eos auctorizas. Ipsi enim vere liberi, ab errore non quasi velamen habentes malitiæ in suis significantius sonis, hoc cœleste convivium nulli comparant, nulli simile dicunt; sed sicut alter eorum dicit Deum suis vocibus, et non alienis assertionibus æstimandum, per cujus distribuendum verbum, ex edibili sacramento carnis et sanguinis efficientiam de spirituali secreto procedere, nec ipsam carnem aliam, nec ipsum alium sanguinem, quam unde incarnatus apparuit plane, et simpliciter crediderim, sicut semel accipiens formam servi, sicut pro nobis quotidie hanc in se suscipiens creaturam, faciens suum corpus occulta quadam recreando potentia; sicut dicit beatus Augustinus in libro quarto [al., tertio] de Trinitate (lib. iii de Trinit. c. 4, t. III); ubi Paulum apostolum Christum significando prædicasse commemorat. « Corpus, inquit, Christi et sanguinem dicimus, sed illud tantum quod fructibus terræ acceptum et prece mystica consecratum, rite sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis Dominicæ passionis, operante invisibiliter Spiritu Dei; » sicut scriptum est in libro Sapientiæ. *Creaturæ, inquit Facturi deserviens extenditur in tormentum adversus injustos, et lenior fit ad benefaciendum his qui in te confidunt. Propter quod et tunc in omni se transfigurans omnium nutriti gratiæ tuæ deserviebat ad voluntatem horum qui te desiderabant* (Sap. xvi). Quod exemplum, licet ab alienis assumptionibus vel conversationibus, aptam sit, sicut cum formæ visibiles ab incorporeis assumuntur, vel cum rerum conversiones sunt, sicut aquæ veræ in vinum verum. Huic maxime [al., tamen maxime] convenit sacramento, in quo panis et vini creatura Deo sic deservire probatur ut perseverantiam quam exhibuerat naturæ, invisibili celeritate permutet. et se in omnia transfigurans, hoc est in eum, in quo omnia sunt, aut qui omnium est homo Christus. Corpus ejus ipso Recreatore [al., Creatore] fiat, quod extendatur in tormentum iudicii adversus injustos, hoc est in eos qui indigne suscipiunt, et lene ab ipsis sit, qui in virtute et veritate mysterii sibi vitam invenire confidunt.

Per hoc autem quod dicit ad voluntatem horum qui te desiderabant, doceri oportet eos qui vitæ sacramenta desidiose et ignoranter accipiunt. Ac per hoc non ei incorporantur, in quem ipsa transeunt sacramenta. *Sedens quidem, sicut in Salomone legimus ad mensam potentis, scito quoniam talia oportet te præparare.* Quod exponens sanctus Augustinus dicit (tract. 84 in Evang. Joan.): « Quæ est mensa magna, nisi unde accipimus corpus Christi et sanguinem? Quid est scito quoniam talia te oportet præparare, nisi quod beatus Joannes exponit? *Sicut Christus pro nobis animam posuit, sic et nos debemus*

A pro fratribus animas ponere (I Joan. iii.) Ad hoc salutare convivium cum desiderio currendum est, quia Christus hoc ipsum cum desiderio celebravit, sicut ipse in Evangelio ad discipulos suos dixit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar* (Luc. xxii). Ad hanc mensam Judæos Augustinus invitans in libro contra genera hostium (lib. contra quinque genera hostium seu de quinque hæresibus, c. 7), sic dicit: « Sævistis, o Judæi, occidistis, sanguinem Christi fudistis. Quid facere nunc habetis, nisi ut credentes baptizemini; et bibatis sanguinem quem effudistis? Non est quod horreatis, fusus est sanguis medici, et factum est medicamentum phrenetici. » Sicut Augustinus de Paulo phreneticum patienter toleravit, sustinuit me ferientem se, donavit mihi feriri per se. Quid tibi, quæso, vile est in ipsa quæ in Christi corpus transit creatura? Nam et corpus quod Christus sumpsit ex virgine per naturam quidem corruptibili, et si non corrupta per coitum, ex eodem existit elemento, ex quo fructus sacramentorum processit. Licet enim Virgo peperisset, non sicut genuit nata est, nec a virginibus descendit parentibus, sed ea conditione nascendi quæ cunctis mortalibus perseverat. Aliter paritura defluxit, et Verbum incarnatum non ex alia quam ex terrena substantia generavit sicut Augustinus dicit in libro De verbis Domini: « Adveniens, inquit, divinitas in uterum virginis Mariæ auctoritate illa quæ Adam in paradiso de limo terræ formavit, carnem sibi ex substantia ipsius Mariæ fabricavit. » Ex hac ipsa materia ipsos quoque sacramentorum fructus novimus procreari, quos catholice oblatos, secreta deitatis potentia, per sanctum et invisibilem Spiritum carnem Christi, et sanguinem fieri confitemur. Unde iterato apud Augustinum habetur: « Quis, inquit, ea facit, nisi qui dixit ut hæc terra produceret, et in eodem verbo suo, quæ creavit, et regit, atque agit. » Dei namque incommutabile Verbum, humiliter concarnatum, mortalibus, sicut nos inhabiles, et minus idoneos per sacramentorum fidem in novam transtulit creaturam, quod nemo videre potest, nisi [al., qui non nisi] qui non distinctiones membrorum in nobis considerat; sic ipsam mysteriorum materiam summa sibi incorporavit [al., eincorporavit] virtute; quod ideo invisibiliter est credendum quia invisibiliter est factum. Sicut enim Verbum Dei in carne invisibile fuit, quod tamen factum erat, sic ista ipsa caro quia jam in verbo consistit, quodammodo invisibilis facta quodam iterum necessario pioque consilio ad gustus suffragium panis et vini quibusdam qualitatibus, occultatur. Sed spiritualibus oculis ipsa carnis veritas non negatur. Alioquin fides tanti mysterii deperisset, si cruor in calice fieret manifestus, et si in macello Christo [al., Christi] ruberet sua caro, rarus in terris ille qui hoc non abhorreret. Sed cum vita æterna non nisi edenti promittatur, perpetuarent morti, qui Christus non cœnassent. Sicut enim medicus fastidium quod austeram potionem per alienas

dulcedines temperando saporat, tantoque intentius, quanto eam amplius novit profuturam, sic noster Procurator, et providus conviva prandium suæ carnis coaptavit horrentibus, ut, prioris creaturæ vultibus reservatis, ex formæ visione animosius caperetur. Similiter cum tantum Deus esset in sua immortalis essentia providens humanum genus non posse reparari, si non moreretur per carnem, qui mori per divinitatem non poterat, occultavit se nostra carnis amictu, et per assumpta membra passus est sine visione sermonis; quem nemo licet viderit, ut reor, non dicet defuisse.

Qua in re sicut haberet immortalem et invisibilem per corpus disposuisse mori, sic ipsum ejus corpus ingustabile per naturam, per formam, per speciem manducabile contulit, ne abhorrendo cruentum ipsa jejunitas condemnaret, quos liberatos morte refectio sacrosancta satiaret. Quid enim tam optabile devenit in habitum quam ipso pasci, ipso refici pane, qui tanta virtute nos saginat, ut Christo corporati [al., concorporati] medullitus adipemur et homa interior spiritualiter pinguescat? Ad istum capiendum, comedendum, nutrimur. Per istum lactamur fide, pascimur specie [forte spe]. Per ipsum jam filii Dei sumus, sicut scriptum est: Filii Dei sumus per gratiam, per fidem, per sacramentum, per sanguinem Christi, per redemptionem Salvatoris. Cibus immortalis, et sanctus, per quem nos vegetemur [al., vegetamur] et ille non minuitur. Panis iste, sicut lux plurium oculos pascens, et tamen tanta est quanta erat. Sacramentum fideium, quod soli agnoscunt fideles, tunc unicuique vita est; si quod in sacramentum visibiliter sumitur in ipsa veritate spiritualiter bibatur; aliter non satiaretur mens; aliter non recrearetur anima, sicut Augustinus dicit: «Omni non satiaret, me Deus, nisi promitteret se ipsum Deum.» Ergo ubi est ista promissio, Panis, inquit, quem ego dabo curo mea est pro mundi vita? (Joan. vi, 52.) Sed dices panis hic, sed non Deus promittitur. Audi iterum: Ego sum, inquit, panis vivus, qui de caelo descendi (Ibid. 51). Vivus est, et vivos facit. Nam iterato sic habes: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum (Ibid., 52). Audisti quia vita est. Sed quæ vita? vita distinguibilis, discretibilis, distans, Quare? quia perpes, quia æterna, quia salubris, quia corruptionis nescia, quia felicitatis plena. Per quod æternæ, per quod salubriter, per quod sine corruptione, per quod feliciter vivitur. Nonne hoc optabiliter amandum, amando, colendo credendum est? In his etiam a nostra differt. Activa enim nec perpes, nec colenda; exterminabilis est enim, sicut Augustinus dicit: Vita, inquit, ista vapor est ad modicum apparens, deinceps exterminabitur; et alibi: Vita hominis, et si longa, quasi gutta una ad universum mare. Item ipse, ipsi dies non stant, tu quare cum illis vis stare? quid tibi ulterius si contra, si aliter, si secus, si ex adverso credidit? Nonquid enim vera non sunt, quæ a veritate procedunt; aut ipsa

nos fefellit? Absit! Imo tu perturbas veritatem; et quasi mentitam redarguis; nec vereris Scripturam dicentem quod ea, quæ Veritas repromisit, sine aspectu credenda sint: ipsa enim dicit: hoc est corpus meum (Matth. xxvi, 26). Concedis dixisse, sed repugnare non cessas. Dicis enim corpus, et non corpus, suum, et non suum. Quomodo enim dicas, vel non dicas, superius dixisse me puto. Idcirco dictum puta (Augustin. serm. 2, de verbo Apost., c. 1, 10): «Sacramentum fideium agnoscunt fideles, audientes autem quid aliud quam quod audiunt? Erit homini illi mores, non vita, qui mendaces putaverit vitam?» verba namque vitæ sunt; quia Vita hæc dixit: et vita ipsa sunt, et Veritas hæc dixit: et vera ipsa sunt, et quibus loquitor, quia ipse est Verbum Patris. Cur enim scandalizat te species quæ remansit, ut reor, si te cruentasset occisus, scandalum majus esset, sicut dicit Joannes Chrysostomus (Homil. de prodicione Judæ, sub finem): Erubescas, » inquit, «oblationis arcana, occisus propositus est Christus.» Ita quidem nunc mysterium tecum est, nunc operata mysterio. Si enim per fidem non ambulas in quo erit mysterium? Per fidem enim ambulamus, et non per speciem (II Cor. v, 7). Aliter enim non venit ad aram, quæ et sacerdos et sacrificium est. In Christo enim hæc omnia. Ipse enim est sublime altare Patris (Heb. xiii, 10), sicut scriptum est: Putasne aliud esse altare ubi Christus pontifex astitit, quam corpus suum per quod, et in quod Deo Patri vota fideium, et fides offeruntur? Unde et Psalmista: Introibo ad altare Dei mei (Psal. xlii, 4). Sed et de quo diceret, adjunxit: ad Deum qui lætificat juventutem meam. Hoc et apud Ambrosium (libro iv de Sacramentis. cap. 2): «forma, inquit, corporis altare est, et corpus Christi est in altari.» Ipse enim est sacerdos sicut Scriptura dicit: Terribile est, inquit, immundum accedere ad ea. Ubi sacerdos est, qui potestatem habet corpus, et animam perdere in gehennam (Matth. x, 28); et illud Psalmistæ: Tu es sacerdos in æternum (Psal. cix, 4); et Paulus, hic autem eo quod maneat in æternum sempiternum habet sacerdotium. Unde et idem: Tulem, inquit, habemus sacerdotem, qui consedit ad dexteram magnitudinis in excelsis (Heb. vii, 1). Ut enim ostenderet se esse sacrificium: ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluiti, corpus autem aplasti mihi: tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me ut fecerem voluntatem tuam (Heb. x, 5-7). In ipsa voluntate sicut Apostolus dicit: Sanctificati sumus per oblationem corporis Christi Jesu (Ibid., 10.) Sed ut nihil deficeret omnino venienti ad Christum, ipse est tabernaculum, huic soli servatum mysterio, ut omnia essent sub gratia per plenitudinem pietatis. Necesse de cætero qui laniaret aliud pro[al., per] se quam ipsum in quo finis sacrificiorum est; per quem non solum nos reservamur ad vitam, verum etiam omnia illa quæ in sacrificium dabantur. Nullis enim jam synagoga, nullis fumant idola carnibus,

plebs [at., ista] ipsarum victimarum, cum plebe A salva est : In quo enim cessavit unctio, cessavit et victima. Caliga igitur, et quodammodo cæcus sis, ut videas quem non videbas, et sicut per bonum pudorem visus tibi exterior premitur, ut quæ videt, non videat ; sic per Dei timorem acumen tuæ sublimitatis occultes ab occurrente errore, ne forensis aspectus per exteriora mysterii fallat mentem, et castos intellectus pravæ intentionis adulatio [at., adulterio] corrumpat : nec præsumas singulariter sentire,

quod universitas non assentit, quia, sicut in Ambrosio legimus, non solum singulorum [at., angelorum], verum et universitatis ista mysteria sunt, et ob hoc commune dehent habere iudicium secundum catholicos et canonicos sensus, quos extra ipse sentis ideoque forensem duxi, eo quod extra communes oculos, de hujusmodi videas, sicut mecum in tuo discubio contulisti. Expertus loquor, audisse contigit, nam non crederem. Abjecta unitate, de parte extolleris.

ANNO DOMINI MLII.

HALINARDUS

LUGDUNENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN HALINARDUM

(*Gallia Christ.*, tom. IV, pag. 84.)

Halinardus, qui et Helmardus et Almardus, nobili Burgundionum genere ortus est, patre Lingonensi, matre Æduensi, litteris apprime eruditus fuit, curante in primis Walterio Æduensi episcopo, cujus e sacro fonte filius erat. Factus adolescens, Brunoni Lingonensium episcopo a patre traditus, in canonicorum cætum cooptatur : ibique philosophos ac ecclesiasticos viros sacris studiis præpositos audivit, mirumque sub eorum disciplina profectum fecit. Præcipua tamen de moribus ei cura fuit, adeo ut jam tum monachi specimina exhiberet, sollicitus integrum se ac sincerum ab illis vitiis servare quibus illa ætas contaminari solet, bonorum contubernium ambire, malorum vitare. Tot ac tantis doctibus instructum Lambertus episcopus Brunonis successor, ad ecclesiasticas dignitates voluit promoveri ; at longe alia mens pii adolescentis, mundum fugiens, monasticum habitum in S. Benigni Divion, cœnobio induit, suaque perseverantia parentes et episcopum pio suo proposito consentire coegit. In eo instituto, sub abbate Willelmo exsultavit ut gigas ad currendam perfectionis viam, unde paulo post a piissimo patre sub se monasterii præpositus renuntiatus est ; ac tandem post ipsius obitum abbas instituitur.

In ea dignitate tantum splendorem virtute ac scientia emisit, ut famam suam longe lateque proferret. Hinc Francorum regibus Roberto et Henrico acceptissimus fuit. Hinc Henrico III, cognomento Nigro, episcopatu Lugdunensi dignus visus est jam anno 1041, quem ut in Odolrico ibi vidimus, mira humilitate effugit. Sed eo defuncto, una cleri et populi voce postulatur, mittuntur, ad imperatorem oratores, qui ejus assensum flagitent ; annuit Cæ-

esar, diploma concedit, imo et præceptum emittit, sed frustra, invicto animo tantum onus sibi imponi detrectat. Tandem ad summum pontificem perfugiunt Lugdunenses, eorum votis obsecundans Gregorius VI misit ad eum, præcipiens auctoritate pontificali ut odediret precibus cleri et populi. Ad tale mandatum tremens cessit vir piissimus, datoque consensu ad curiam Henrici profectus est, comitantibus episcoporum suffraganeorum legatis archidiaconis ac Lugdunensis ecclesiæ clericis, ut ab eo regalia acciperet. Non renuit Cæsar, sed jussit ut prius fidei sibi debitæ sacramentum præstaret. Id se facturum negavit Halinardus dicens : « Si Regis æterni, et regulæ, quæ jurejurando promisi, præcepta postposuero, quæ mihi fides erit, ut imperatoris juramentum custodire debeam ? Dominus enim dicit in Evangelio *non jurare omnino* (*Matth.* III, 3) ; et regula Patris Benedicti præcipit *monacho non jurare, et a sæculi actibus se facere alienum.* » Quæ res Teutonicos præules non parum commovit quod id præstare recusaret, quod ipsi ultro præstiterant, in hoc enim, si Monestrierio fides, si se pium in aula exhibuit, certe nec doctum theologum, nec juris canonici peritum, sacramentum præstare negans quod legi Dei nihil habet adversum, utpote quod non exigitur quantum ad ecclesiastica munia, sed quoad civilia quibus cohonestabantur antisites. Rex tamen ejus constantiam et pietatem admiratus, et nonnullorum præsulum precibus commotus, dixit : « Suadete illum, si non vult sacramentum facere, ita se agat, ut videatur fecisse, ne mos patriæ nostræ annuletur. » Respondit vir piissimus : *Tantumdem si simulavero, ac si fecerim ; absit hoc a me.* Unde rex tandem ei